

KOSMETOLOGŲ/GROŽIO TERAPEUTŲ VEIKLA KLIENTĖS NĖŠTUMO IR ŽINDYMO LAIKOTARPIU

Gražina Šniepienė, Simona Kaminskaitė, Kristina Letkauskaitė

Klaipėdos valstybinė kolegija, Lietuva

Anotacija. Straipsnyje analizuojamas kosmetinių priemonių ir procedūrų saugus pasirinkimas nėštumo ir žindymo laikotarpiu. Atliekant tyrimą buvo iškeltas tikslas: išanalizuoti kosmetologų/grožio terapeutų veiklą klientės nėštumo ir žindymo laikotarpiu. Tyrimo problema grindžiama probleminiais klausimais: kokios saugiausios kosmetinės priemonės ir procedūros moterims nėštumo ir žindymo laikotarpiu? kokia kosmetologų/grožio terapeutų veikla klienčių nėštumo ir žindymo laikotarpiu? Tyrimo duomenys parodė kai kurių specialistų žinių trūkumą šioje srityje.

Raktiniai žodžiai: kosmetinės priemonės; manualinės ir aparatinės procedūros; nėštumo ir žindymo laikotarpis; kontraindikacijos.

IVADAS

Nėštumo metu dėl padidėjusio estrogeno koncentracijos lygio moters oda tampa minkštesnė, geriau sulaiko drėgmę ir pasižymi ypatingu, tik nėščiujų odai būdingu skaistumu (Ashley ir kt., 2015). Tačiau dažnai moterys nėštumo laikotarpiu susiduria su odos problemomis: pigmentacija, bėrimais, teleangioktazijomis bei kitais organizmo pokyčiais, kaip išsiplėtusios venos, patinimai, strijos, susidarantys dėl nėštumo metu atsirandančio hormonų lygio nestabilumo (Arlene, 2008; Ashley ir kt., 2015).

Ne visos kosmetinės procedūros yra rekomenduotinos nėštumo ir žindymo laikotarpiu. Kosmetologas/grožio terapeutas gali atlikti nesukeliančias nemalonių pojūčių kosmetines procedūras, kurios nepasižymėtų žalingu poveikiu vaisiui (Deitz, 2013; Scott, 2006; Žigienė, 2008; Yarash, 2008; Левкович ir kt., 2007). Žindymo laikotarpiu nerekomenduotina atlikti kaitinančio ar stimuliuojančio poveikio kosmetinių procedūrų krūtinės ar pažastų srityje (Arlene, 2008; Deitz, 2013; Левкович ir kt., 2007).

Nėštumo ir žindymo laikotarpiu nerekomenduotinos naudoti kosmetinės medžiagos, kurios patenka į sisteminę kraujotaką, yra linkusios kauptis organizme, geba praeiti pro placentos barjerą, o laktacijos periodu patenka į motinos pieną. Nepageidaujamu poveikiu kūdikiui ir motinai gali pasižymėti kosmetikos gaminių ingredientai: kai kurie konservantai ir antimikrobinės, kvapiosios medžiagos, surfaktantai, UV filtrai ir kitos medžiagos (Braun ir kt., 2014; Kazlauskė ir kt., 2012; Larsson ir kt., 2014; Concin ir kt., 2011; Normann, 2004; Michaleen ir kt., 2001; Naveed, 2014; Parlett ir kt., 2013; Pycke ir kt., 2015; Sibbritt ir kt., 2014; Towers ir kt., 2015).

Tyrimo problema grindžiama probleminiais klausimais: kokios saugiausios kosmetinės priemonės ir procedūros moterims nėštumo ir žindymo laikotarpiu? kokia kosmetologų/grožio terapeutų veikla klienčių nėštumo ir žindymo laikotarpiu?

Tyrimo naujumas ir aktualumas. Nors problema yra aktuali, tačiau iki šiolei Lietuvoje tyrimų, nagrinėjančių kosmetologų/grožio terapeutų veiklą klientės nėštumo ir žindymo laikotarpiu nedaug atlikta ir jų trūksta. Šis straipsnis grožio srities specialistams padės suprasti ne tik nėščiujų bei žindančių klienčių odos estetines problemas, bet ir žinoti saugius problemų sprendimo būdus.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti kosmetologų/grožio terapeutų veiklą klientės nėštumo ir žindymo laikotarpiu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išskirti rekomenduotinas ir nerekomenduotinas (galinčias sukelti nepageidaujamus poveikius) kosmetines procedūras nėštumo bei žindymo laikotarpiu;

2. Išskirti rekomenduotinas ir nerekomenduotinas kosmetines biologiškai aktyvias medžiagas nėštumo bei žindymo laikotarpiu.

Tyrimo objektas: kosmetologų/grožio terapeutų veikla.

Tyrimo metodai: mokslinės ir mokomosios literatūros sisteminimas ir analizė; pusiau struktūruotas interviu; kokybinė turinio analizė.

Tyrimo metu apklausti 25 tyrimo dalyviai. Tyrimo dalyviais pasirinkti kosmetologai/grožio terapeutai turintys ne mažiau kaip 5 metų darbo patirtį profesinėje veikloje. Taip pat šie specialistai turėjo būti plataus profilio, tai yra atlikti ir veido ir kūno priežiūros kosmetines procedūras. Tyrimo sąlyga buvo, kad tyrimo dalyviai būtų turėję patirties su nėsčiomis ir žindančiomis klientėmis.

Duomenų rinkimui pasirinktas individualus interviu (apklausos žodžiu) metodas. Tyrimo dalyviams pateiktas pusiau struktūruotas klausimynas, kurį sudarė 3 pagrindiniai klausimai (žr. 1 lentelė). Apklausą vyko tyrimo dalyvių darbo vietoje. Apklausos trukmės vidurkis 45 min.

1 lentelė

Pusiau struktūruoto interviu klausimų sąsajos su tyrimo problema

Klausimas	Klausimo siekiniai	Klausimo ryšys su tyrimo problema
Kokia profesinė patirtis aptarnaujant klientus nėštumo ir žindymo laikotarpiu?	Atskleisti kosmetologo / grožio terapeuto patirtį	Klausimas orientuotas į kosmetologo / grožio terapeuto patirtį, galima identifikuoti problemas su kuriomis susiduria klientės nėštumo ir žindymo laikotarpiu ir numatyti kosmetologo / grožio terapeuto veiklos ribas.
Kokios kosmetinės procedūros ir medžiagos rekomenduotinos nėštumo ir žindymo laikotarpiu?	Atskleisti kosmetologo / grožio terapeuto veiklą klientės nėštumo ir žindymo laikotarpiu.	Klausimas orientuotas į kosmetologo / grožio terapeuto suvokimą apie kosmetinių procedūrų ir naudojamų medžiagų teigiamą poveikį organizmui.
Kokios kosmetinės procedūros ir medžiagos nerekomenduotinos nėštumo ir žindymo laikotarpiu?	Atskleisti kosmetologo / grožio terapeuto veiklą ir bendradarbiavimo būtinybę su kitų sričių specialistais	Klausimas orientuotas į kosmetologo / grožio terapeuto teorinių žinių gylį, gebėjimą kritiškai vertinti veiklos ribas ir gebėjimą bendradarbiauti su kitų sričių specialistais.

TEORINIS PROBLEMOS PAGRINDIMAS

Nerekomenduojamos kosmetinės priemonės ir procedūros nėštumo ir žindymo laikotarpiu.

Moterys, kurios prieš nėštumą lankėsi kosmetologijos salonuose, nėštumo laikotarpiu gali tai daryti ir toliau. Tačiau tuo metu ne visos kosmetinės procedūros yra rekomenduotinos. Kosmetologas/grožio terapeutas gali atlikti atpalaiduojančias, nesukeliančios nemalonių pojūčių, neagresyvias procedūras, kurios nepasizymėtų žalingu poveikiu vaisiui. Kosmetinės procedūros, galinčios sukelti skausmą ar neigiamų poveikių vaisiui nėra taikomos nėštumo laikotarpiu (žr. 2 lentelė).

2 lentelė

Nerekomenduotinos kosmetinės procedūros klientės nėštumo laikotarpiu

Kosmetinė procedūra	Galimas nepageidaujamas poveikis
Kūno masažai	Gali paskatinti gimdymą; <i>Pastaba: galima atlikti tik nėsčiųjų masažą apeinant pilvo sritį;</i>
Ultragarso terapija	Šiluminis poveikis;
Kūno įvyniojimai	Priklausomai nuo naudojamų medžiagų: kaitinantis, šaldantis, skysčius drenuojantis poveikis;
Dermabrazija	Gali sukelti pigmentacijos padidėjimą dėl per didelio odos nusluoksniavimo;
Miostimuliacija	Elektros srovės poveikis;
Galvanizacija	Elektros srovės poveikis; medžiagų patekimas į kraujotaką;
Radiodažnis	Šiluminis poveikis;
Depiliacija	Skausminga;

Šaltinis: lentelė sudaryta remiantis: (Antczak, 2001; Arlene, 2008; Deitz, 2013; Scott ir kt., 2006; Žigienė, 2008; Левкович ir kt., 2007).

Žindymo laikotarpiu rekomenduotinos visos kosmetinės procedūros, išskyrus atliekamas krūtinės ar pažastų srityje, kurios kontraindikuotinos dėl kaitinančio ar stimuliuojančio poveikio: elektrostimuliacija, radiodažnis, ultragarso terapija, kūno įvyniojimai, miostimuliacija (Antczak, 2001; Arlene, 2008; Deitz, 2013; Scott ir kt., 2006; Žigienė, 2008; Левкович ir kt., 2007).

Nėštumo ir žindymo laikotarpiu nerekomenduotinos naudoti kosmetinės medžiagos, kurios patenka į sisteminę kraujotaką. Nepageidajamu poveikiu kūdikiui ir motinai gali pasizymėti kai kurie kosmetikos gaminių ingredientai (žr. 3 lentelė).

3 lentelė

Nerekomenduotini kosmetikos gaminių ingredientai nėštumo ir žindymo laikotarpiu

Medžiagų grupės	Medžiagų pavadinimai pagal tarptautinę nomenklaturą (INCI)	Galimas nepageidaujamas poveikis
Konservantai ir antimikrobinės medžiagos	Parabenai (Methylparaben, ethylparaben, propylparaben, butylparaben, benzylparaben)	Pasižymi endokrininę sistemą ardančiu poveikiu; kancerogeniški; prasiskverbia į kraujotaką ir kaupiasi organizme; patenka į motinos pieną; gali sukelti vaisiaus/kūdikio augimo ir vystymosi sutrikimų;
	Triklozanas (Triclosan)	Pasižymi endokrininę sistemą ardančiu poveikiu; gali sukelti alergines reakcijas, bakterijų atsparumą; kaupiasi organizme; patenka į motinos pieną; gali sukelti vaisiaus/kūdikio vystymosi sutrikimų;
	Fenoksietanolis (Phenoxyethanol)	Neurotoksiškas; gali išprovokuoti alergines reakcijas; sukelti genų mutacijas;
	Formaldehidai (Formaldehyde)	Imunotoksiškas; kancerogeniškas; pasižymi kvėpavimo takus, odą ir gleivines dirginančiu poveikiu;
Ftalatai (naudojami kvapiųjų medžiagų gamybai)	Dibutilftalatas (Dibutyl phthalate, DBP) Dietilftalatas (Diethyl phthalate, DEP)	Pasižymi endokrininę sistemą ardančiu poveikiu; gali išprovokuoti genų mutacijas; kaupiasi organizme; yra kancerogeniški; neurotoksiški; gali lemti vaisiaus/kūdikio vystymosi sutrikimus;
Cheminiai UV filtrai	Benzofenonas (Benzophenone – 3, oxybenzone), 3-benzilidenkamparas (3 – benzylidene Camphor), 4- metilbenzilidenkamparas (4 – Methylbenzylidene Camphor), Oktilmetoksicinamatas (Ostyl Methoxycinnamate)	Pasižymi endoksininės sistemos ardymu; fototoksiški; alergenai; kaupiasi organizme, motinos piene.
Surfaktantai	Natrio laurilsulfatas (Sodium Lauryl Sulfate, SLS), Amonio laurilsulfatas (Ammonium Lauryl Sulfate, ALS), Natrio lauretsulfatas (Sodium Laureth Sulfate, SLES), Natrio dodecilsulfatas (Sodium dodecyl sulfate, SDS)	Pasižymi ūmiu toksiškumu ir genotoksiškumu; prasiskverbia į kraujotakos sistemą;
Mineraliniai aliejai	Petrolatum (Petrolatum), parafinas, parafino aliejus (Liquid paraffin, Paraffin oil)	Kaupiasi organizme; patenka į motinos pieną; gali pasižymėti toksiškumu;
Biologiškai aktyvios medžiagos	Hidrochinonas (Hydroquinone)	Neurotoksiškas; kancerogeniškas; gali išprovokuoti alergines reakcijas;
	Salicilo rūgštis (Salicylic acid, beta-hydroxy acid, BHA)	Patenka į kraujotaką;
	Retinoidai (Vitamin A, retinoic acid, retinyl palmitate, retinaldehyde, tretinoin, isotretinoin)	Pasižymi teratogeniniu veikimu; patenka į kraujotaką; gali sukelti vaisiaus vystymosi sutrikimų;
	Benzoilo peroksidas (Benzoyl peroxide)	Gali išprovokuoti alerginės reakcijas;

Šaltinis: lentelė sudaryta remiantis – Antczak, 2001; Braun ir kt., 2010; Braun ir kt., 2012; Braun ir kt., 2014; Crinnion, 2010; Mellowship, 2009; Yazar ir kt., 2010; Johansen, 2003; Kazlauskė ir kt., 2012; Larsson ir kt., 2014; Lupo, 2001; Kireche ir kt., 2010; Concini ir kt., 2011; Normann, 2004; Michaleen ir kt., 2001; Nasa, 2015; Naveed, 2014; Parlett ir kt., 2013; Pycke ir kt., 2015; Sibbritt ir kt., 2014; Towers ir kt., 2015; Tzimas ir kt., 2001.

TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

Kosmetinių procedūrų taikymas klientės nėštumo ir kūdikio žindymo laikotarpiu. Temai išanalizuoti sudarytos 5 kategorijos. **1 kategorija:** veido procedūros taikomos nėštumo metu, ją sudaro 5 subkategorijos. **2 kategorija:** kūno procedūros taikomos klientės nėštumo metu, kurią sudaro 3 subkategorijos (žr. 4 lentelė).

4 lentelė

Tyrimo dalyvių atliekamos kosmetologinės procedūros klientės nėštumo laikotarpiu

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantys teiginiai	Tyrimo dalyvių skaičius
Veido procedūros taikomos nėštumo metu	Bazinės veido procedūros	<...rekomenduočiau atlikti profilaktines procedūras, ..., tai būtų drėkinimas, veido odos prisotinimas BAM...>; <...tai tokias pat: veido masažus, kaukes, šveitimus...>; <... šveitimas, kaukė, masažas, kremas>; <paprastos veido procedūros, be aparatų>; <masažas, šveitimas, kaukė ...>; <drėkinančios kaukės ... >; <tikrai nepakenktų kaukės, masažai> ; <klasikinis veido masažas, kaukės ... >; <svarbu, kad neišsausėtų oda, ją padrėkinti, pamaitinti>; <masažas, kaukė ...>; <tiesiog siūlyčiau drėkinančias kaukes, pasidaryti šveitimą ...>...	20
	Procedūros naudojant galvaninę srovę	<...aparatines aš galvoju, kad galima veido srityje, pvz.: galvaninė srovė...>; <galvaninėrovė tinka>.	2
	Masažai	<...tai būna vakuuminiai veido masažai, limfodrenažas, na visos veido masažų rūšys...>; <...šiai su tais aparatais nėščiom nerekomenduojama, o veido ir kūno masažus atlieku nėščiom manualinius...> <veido masažas>; <tikrai nepakenktų kaukės, masažai>; <klasikinis veido masažas, kaukės ... >; <...masažas veidui>; <masažas, kaukė ...>; <... masažą>...	23
	Veido valymas	<...valymas odos, bet aišku, kad nebūtų skausmingas... vyksta su kauke, ne mechaninis...>.	1
	Mikrodermabrazija	<...aparatines aš galvoju, kad galima, pvz.: mikrodermabrazija....>.	1
Kūno procedūros taikomos nėštumo metu	Masažas	<...masažą galima...>;<...aš konkrečiai nėščioms tik masažą darau, specialiai nėščioms...>; <...su kūnu reikia atsargiau, bet atpalaiduojančius atlieku...>...	18
	Kūno įvyniojimai	<... nuo strijų profilaktikai su vitaminu C kūno įvyniojimai...>; <... kūno įvyniojimai nepakenks...>...	3
	Depiliacijos	<... depiliacijas atlieku...>...<...teoriškai depiliacijų negalima, bet jeigu ji darosi „šimtą metų“ tai ir darosi...>...	4

Atliktas tyrimas parodė, kad kosmetologai/grožio terapeutai nėščioms klientėms atlieka daugelį veido procedūrų, įskaitant mikrodermabraziją ir procedūras, kurių metu naudojama galvaninė srovė. Remiantis mokslinės ir mokomosios literatūros duomenimis nėštumo laikotarpiu galima atlikti: veido valymą, masažą ir

bazinės veido priežiūros procedūras (Arlene, 2008; Ashley ir kt., 2015). Tačiau nėra rekomenduojamos aparatinės veido priežiūros procedūros. Kadangi atliekat mikrodermabraziją yra nusluoksniuojamas epidermis ir gali suaktyvėti melanocitų gamyba, kuri ir taip dažnai yra suaktyvėjusi nėštumo laikotarpiu, todėl gali atsirasti pigmentacija (Deitz, 2013). Galvaninė srovė taip pat išskiriama kaip kontraindikacija nėštumo metu, kadangi ją atliekant medžiagos įskverbiamos giliau, į dermą, kurioje yra kraujagyslės ir naudojamos medžiagos gali patekti į sisteminę kraujotaką (Deitz, 2013; Normann, 2004).

Pagal tyrimo dalyvių atsakymus matyti, kad klientėms nėštumo laikotarpiu dažniausiai yra atliekami kūno masažai. Remiantis moksline literatūra, nėštumo metu galima daryti kūno masažus nėščiosioms, apeinant pilvo sritį (Deitz, 2013). Neretai nėščiosioms atliekamos depiliacijos, nors mokslinė ir mokomoji literatūra depiliaciją įvardija, kaip nėščiosioms kontraindikuotiną procedūrą (Antezak, 2001). Be jau minėtų procedūrų nėštumo metu atliekami įvairūs kūno įvyniojimai. Tačiau, remiantis moksline literatūra, nėštumo metu kūno įvyniojimai nėra rekomenduojami, kadangi spartėja kraujotaka, limfotaka, ląstelių metabolizmo procesai. Spartėjant šiems procesams gali padidėti ir skysčių kaupimasis pilvo srityje, o tai gali išprovokuoti priešlaikinį gimdymą (Scott ir kt., 2006).

3 kategorija: veido procedūros taikomos žindymo laikotarpiu yra sudaryta iš 6 subkategorijų. **4 kategorija:** kūno procedūros taikomos žindymo laikotarpiu, ją sudaro 3 subkategorijos (žr. 5 lentelė).

5 lentelė

Tyrimo dalyvių taikomos kosmetologinės procedūros klientėms kūdikio žindymo laikotarpiu

Kategorija	Subkategorijos	Patvirtinantys teiginiai	Informantų skaičius
Veido procedūros taikomos žindymo laikotarpiu	Bazinės procedūros	<...rekomenduočiau atlikti profilaktines procedūras, ..., tai būtų drėkinimas, veido odos prisotinimas BAM...>; <tai tos procedūros tokios ir yra: drėkinančios ...>; <drėkinančios, stangrinančios ...>; <kaukės, šveitikliai ...>; <veido procedūros su kaukė, kremu, ...>; <tinka veido bazinės procedūros>; <paprastos veido procedūros>...	25
	Jonoforezė	<...jonoforezės procedūras...>, <...jonoforezė...>...	4
	Ultragarsas	<...daru su ultragarsu...>.	1
	Radiodažnis	<...daru su monopoliariu radiodažniu, jei reikia įvesti kokias medžiagas....>...	2
	Masažai	<...veido masažai...>...<...veido masažai, kūno – visa tai galima...>...<... masažai...>...	19
	Cheminiai šveitikliai	<...atlieku su migdoline rūgštimi...>.	1
Kūno procedūros taikomos žindymo laikotarpiu	Depiliacija	<...maitinančiom rekomenduočiau atlikti depiliaciją, jei yra dariusi anksčiau tokias procedūras...>...	5
	Masažas	<... masažus galima...>; <...veido ir kūno masažus, nedaryčiau krūtų srityje masažų...>; <...tai irgi galima masažus: limfodrenažą, anticeliulitinį...> ...	25
	Įvyniojimai	<...irgi galima masažus: ..., ir yra įvyniojimai, tik krūtų srity negalima daryti procedūrų...>; <...tai irgi galima daryti įvyniojimus, veido procedūras su vitaminu C...>...	8

Tyrimas parodė, kad žindančioms klientėms kosmetologijos specialistai veido srityje atlieka ne tik bazines veido procedūras, bet ir aparatines procedūras – ultragarso, radiodažnio ir kitas. Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėta, kad veido priežiūros procedūros, kurios yra kontraindikuotinos nėštumo metu, taip pat yra kontraindikuotinos ir žindymo laikotarpiu. Taigi, žindymo laikotarpiu galima atlikti tik įprastas bazines: drėkinimo, maitinimo procedūras ir veido masažus (Antczak, 2001; Deitz, 2013).

Tyrimo dalyviai klienčių žindymo laikotarpiu, atlieka šias kūno procedūras: depiliacijas, masažus ir įvyniojimus. Depiliaciją, pasak mokslinės literatūros, žindymo laikotarpiu ją galima atlikti (Antczak, 2001). Masažai ir kūno įvyniojimams taip pat gali būti atliekami, tačiau apeinant krūtinės sritį (Deitz, 2013).

5 kategorija: nerekomenduotinos procedūros klientės nėštumo ir žindymo laikotarpiu, kuri sudaryta iš 8 subkategorijų (žr. 6 lentelė).

6 lentelė

Tyrimo dalyvių duomenys apie nerekomenduotinas procedūras nėštumo ir žindymo laikotarpiu

Kategorija	Subkategorijos	Patvirtinantys teiginiai	Tyrimo dalyvių skaičius
Nerekomenduotinos procedūros nėštumo ir žindymo laikotarpiu	Su rūgštimis	<...nerekomenduočiau daryti, procedūrų su rūgštimis...>; <...rūgštiniai šveitikliai, taip vadinami cheminiai šveitimai...>; <...glikolio rūgštis neturi viršyti 20 proc....>...	12
	Lazeriu	<...nerekomenduočiau daryti, procedūrų su ..., lazeriu...>	1
	Mezoterapija	<...adatinė ir neadatinė mezoterapija...>, <... negalima mezoterapijos...>...	5
	Veido valymas	<viskas, kas pažeidžia odos vientisumą, ..., visi veido valymai ...>...	1
	Miostimuliacija	<...tai negalima miostimuliacijos...>; <... miostimuliacijos...>...	7
	Limfodrenažinis masažas	<... negalima ..., limfodrenažinio masažo, galima, tik su gydytojo paskyrimu...>...	3
	Radiodažnis	<...nedaryčiau su radio bangų dažniais...>; <...aš turbūt susilaikyčiau nuo aparatinių, ..., radiodažnio...>...	5
	Kūno įvyniojimams	<...įvyniojimų nedaryčiau jokių...>; <... įvyniojimų>; <negalima įsivynioti, ...>; <... įvyniojimų su veikliosiomis medžiagomis ...>; <įvyniojimams ...>...	17

Tyrimo dalyvavę kosmetologai/grožio terapeutai, klienčių nėštumo ir žindymo laikotarpiu nerekomenduoja atlikti aparatinių, taip pat procedūrų naudojant rūgštis, ypač aukštesnės koncentracijos. Tai, kad nėščioms ir žindančioms moterims nerekomenduojamos mezoterapijos, miostimuliacijos, lazerio, radiodažnio procedūros bei kūno įvyniojimams patvirtina ir moksliniai bei mokomieji literatūros šaltiniai (Antczak, 2001; Arlene, 2008; Deitz, 2013; Scott et al., 2006; Žigienė, 2008; Левкович et al., 2007).

Biologiškai aktyvių medžiagų naudojimas klientės nėštumo ir kūdikio žindymo laikotarpiu. Tema yra suskirstyta į dvi kategorijas. **1 kategorija:** kosmetinės medžiagos rekomenduojamos nėštumo ir žindymo metu, kuri sudaryta iš 7 subkategorijų (žr. 7 lentelė).

Renkantis kosmetinius produktus nėščiąjų veido odos priežiūrai, jų sudėtyje gali būti hialurono rūgšties (Arlene, 2008). Glicerinas, gaminamas iš augalinių žaliavų, taip pat yra rekomenduotinas naudoti nėštumo ir kūdikio maitinimo metu, kadangi nepereina į gilesnius odos sluoksnius ir nepatenka į sisteminę kraujotaką (Gediye ir kt., 2015). Taip pat gaminiai su kolagenu nėštumo ir žindymo laikotarpiu gali būti naudojami. Sintetiniu būdu išgaunamas kolagenas, padengia odą nematoma plėvele ir saugo nuo šalčio, vėjo ir žalingų UV spindulių (Arlene, 2008). Vitaminai, kaip kosmetikos gaminių ingredientai gali būti naudojami

nėštumo ir žindymo laikotarpiu, išskyrus retinoidus. Tačiau gali būti vartojami ir kiti antioksidantai (nevitamininiai) kaip kofermentas Q 10, žaliosios arbatos ekstraktas, lipoinė rūgštis ir kiti, kurie nėra kontraindikuotini nėštumo laikotarpiu (Lupo, 2001).

7 lentelė

Tyrimo dalyvių duomenys apie kosmetinės medžiagos naudojamas nėštumo ir žindymo laikotarpiu

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Tyrimo dalyvių skaičius
Kosmetinės medžiagos rekomenduojamos nėštumo ir žindymo metu	Hialurono rūgštis	<... hialuronas...>; <...tai gali būti ..., hialuronas...>; <...hialuronas, tai drėkiklis numeris vienas...>...	23
	Kolagenas	<...tai pat tinkama drėkinanti medžiaga yra kolagenas, padeda išlaikyti drėgmę odoje...>; <...žinoma, kolageną galima...>...<...kolagenas...>;	21
	Vitaminai	<...daugiausia reikia vitaminizuotų serumų, kaukių ar kitų kosmetikos produktų...>; <...visi vitaminai, gal išskyrus A...>...	12
	Augaliniai ekstraktai (azulenai, alantoinai, aloinas)	<...augaliniai ekstraktai, ištraukos...>; <...visi augaliniai junginiai, augalų ištraukos, kaip azulenai...>; <...augaliniai preparatai, alijošiai ir, kiti...>; <...natūralūs junginiai azulenai, iš alijošiaus aloinas...>; <...sakyčiau alantoinai, azulenai turbūt...>...	17
	Augaliniai aliejai	<...aliejus, žinoma, galima...jie tikrai nepakenks...>; <...visus augalinius aliejus...>...	5
	Natūralios kvapiosios medžiagos	<...kvapiąsias medžiagas galima naudoti tas, kurios yra iš natūralių produktų išgautos...>; <...kvapai tik natūralūs...>...	2
	UV filtrai	<...galima naudoti visus UV filtrus...>; <...būtinai apsaugai nuo saulės UV filtrus...>...	10

Daugelis augalinės kilmės biologiškai aktyvių medžiagų yra rekomenduotinos naudoti nėštumo bei žindymo laikotarpiu, kaip azulenai, aloinas (Gediye ir kt., 2015; Kazlauskė ir kt., 2012). Alantoinas, gaminamas iš kaulažolės šaknų, kviečių daigų, gali būti naudojamas nėštumo ir maitinimo laikotarpiu (Kazlauskė ir kt., 2012). Tačiau kai kurie augaliniai ekstraktai, kaip genisteinas iš sojų bei kiti augaliniai junginiai, turintys fitohormonų vengtini dėl natūraliai moters organizme esančių hormoninių pakitimų (Lupo, 2001). Apklaustieji kosmetologai/grožio terapeutai rekomenduoja naudoti šalto spaudimo nerafinuotus augalinius aliejus. Jie yra tinkami veido ir kūno odos priežiūrai bei nėra kontraindikuotini nėštumo ir žindymo metu (Gadiye ir kt., 2015; Kazlauskė ir kt., 2012; Korgavkar ir kt., 2015; Lees, 2007; Warwood, 2001).

Tačiau nėščiosioms nereikėtų taikyti kvėpiančių kosmetikos gaminių. Kvapiosios medžiagos, net ir natūralios kilmės yra potencialūs alergenai (Johansen, 2003). Tarp dažniausiai jautrinančių odą, sukeliančių kontaktinį alerginį dermatitą bei pasižyminčių ypatingu alergišku medžiagų yra limonenai, linalolis ir citralis (Yazar ir kt., 2010).

Išryškėjus hiperpigmentacijai arba nėščiuoju chloasmai, reikėtų mažiau būti saulėje. Išėjus į lauką, bet kuriuo metu laiku derėtų naudoti kremus su apsauginiais saulės filtrais. Patartina rinktis UV filtrus, kurių sudėtyje yra cinko oksido ir titano dioksido. Šie fiziniai filtrai apsaugo odą nuo saulės spindulių, yra nealergiški, rekomenduojami jautrios odos asmenims, o ypač nėščiosioms (Michaleen ir kt., 2001; Kazlauskė

ir kt., 2012). Tačiau nereikėtų vartoti produktų su nanodalelėmis. Labiausiai pavojingos yra cinko oksido ir titano dioksido nanodalelės. Dėl kumuliacinio poveikio organizme gali susidaryti didelės dozės citotoksinių medžiagų, kurios gali pakenkti vaisiaus nervų sistemos vystymuisi (Czajka ir kt., 2015; Naveed, 2014; Rollerova ir kt., 2015).

2 kategorija: kosmetinės medžiagos nerekomenduojamos naudoti nėštumo ir žindymo laikotarpiu, sudaryta iš 6 subkategorijų (žr. 8 lentelė).

8 lentelė

Tyrimo dalyvių duomenys apie kosmetines medžiagas nerekomenduotinos naudoti nėštumo ir žindymo laikotarpiu

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Informantų skaičius
Kosmetinės medžiagos nerekomenduotinos nėštumo ir žindymo laikotarpiu	Parabenai	<...be parabenų...>; <...žinoma parabenų reiktų vengti...>, <...iš konservantų, tai parabenų... uždrausčiau juos...>; <...manau konservantai parabenai-ne, o kiti gali būti...>;	21
	Sintetinės kvapiosios medžiagos	<...be sintetinių kvapų...>, <...sintetinių kvapiklių nesiūlyčiau...>, rūgščių <...ko negalima nėštumo metu ... visos rūgštys, tai yra cheminiai šveitikliai...>, <...rūgščių nevartuju...>, retinolio <...na aš retinolio nenaudočiau besilaukiančioms ir nerekomenduoju naudoti produktų, kuriuose yra retinolio, nes gali iššaukti pigmentaciją...>	19
	Rūgštys	<...ko negalima nėštumo metu ... visos rūgštys, tai yra cheminiai šveitikliai...>, <...rūgščių nevartuju...>...	6
	Eteriniai aliejai	<...negalima eterinių aliejų...>; <...jei aš dirbčiau su eteriniais aliejais galbūt jų neskirčiau...>...	7
	Retinolis	<...na aš retinolio nenaudočiau besilaukiančioms ir nerekomenduoju naudoti produktų, kuriuose yra retinolio, nes gali iššaukti pigmentaciją...>.	1
	Hidrochinonas	<...hidrochinoną irgi reikia žiūrėti arba labai mažas koncentracijas žiūrėti arba nutraukti jų naudojimą...>.	1

Pasisakydami apie nerekomenduotinas medžiagas nėštumo ir žindymo laikotarpiu, tyrimo dalyviai paminėjo tik vieną antimikrobinių medžiagų grupę (parabenus). Dėl parabenų tyrimo dalyviai yra visiškai teisūs. Parabenų grupės medžiagos pasižymi estrogeniniu ir antiandrogeniniu veikimu, mažina tiroidinių hormonų lygį organizme, susilpnina imunitetą (Braun ir kt., 2014; Goyal ir kt., 2014). Taip pat gali sukelti alergijas, įjautrinti odą. Šios medžiagos patenka į juos vartojančių žmonių kraujotakos sistemą, yra linkusios kauptis organizme, gali sukelti genų mutacijas. Vartojant nėštumo metu jos gali sukelti vaisiaus vystymosi sutrikimų (Braun ir kt., 2014; Braun ir kt., 2010; Braun ir kt., 2012; Crinnion, 2010; Larsson ir kt., 2014; Mellowship, 2009; Pycke ir kt., 2015). Parabenai patenka į motinos pieną (Braun ir kt., 2014; Mellowship, 2001). Metilparabenas ir butilparabenas praeina pro placentos barjerą (Towers ir kt., 2015). Didžiausią pavojų kelia ilgų grandinių parabenai propil- ir butilparabenai (Larsson ir kt., 2014).

Tačiau tarp konservantų ir antimikrobinių medžiagų nerekomenduotinių vartoti nėštumo ir žindymo laikotarpiu yra daugiau, ne tik parabenai. Dažniausiai aptinkamas konservantas įvairiuose kosmetikos gaminiuose yra fenoksietanolis (Yazar ir kt., 2010). Atlikti tyrimai su gyvūnais parodė, jis gali apsunkinti inkstų, kepenų ir skydliauskės darbą. Didelės dozės gali veikti toksiškai, sutrikdyti smegenų, nervų ir endokrininės sistemos darbą (Mellowship, 2001). Triklozanas yra antimikrobinė medžiaga, taip pat dažnai vartojama asmens higienos ir kosmetikos gaminiuose. Jis gali sukelti odos, akių ir kvėpavimo takų jautrumą,

fotoalerginį, kontaktinį dermatitą (Antczak, 2001; Biesterbos ir kt., 2013; P. Nasa, 2015; N. Naveed, 2014; Yazar ir kt., 2010). Be to, gali turėti įtakos vaisiaus reprodukcinės sistemos sutrikimams, jei gaminiai su triklozanu yra gausiai vartojami nėštumo metu (Naveed, 2014). Triklozano yra randama ir motinos piene. Tyrimai parodė, kad triklozanas gali padidinti bakterijų atsparumą antibiotikams, ir yra nerekomenduotinas žindymo laikotarpiu (Antczak, 2001; Mellowship, 2001).

Kosmetikos gaminiai, kurių sudėtyje yra formaldehido taip pat vengtini nėštumo ir žindymo laikotarpiu. Formaldehidodas yra toksiškas, ypač lengvai patenka į organizmą per kvėpavimo takus ir absorbuojamas per odą. Pasižymi imunotoksiškumu, kancerogeniškumu ir kvėpavimo sistemą dirginančiu poveikiu (Kireche ir kt., 2010; Naveed, 2014). Ši medžiaga gali sukelti apsigimimus, mutacijas (Mellowship, 2001). Be to alergijas sukeliančios yra medžiagos, kurias gaminant susidaro formaldehidai, dažniausiai kosmetikoje yra naudojamas DMDM hidantoinas (Kireche ir kt., 2010).

Kaip pažymėjo tyrimo dalyviai, kvapiosios medžiagos, ypač išgautos sintetiniu būdu yra nerekomenduotinos naudoti nėštumo ir žindymo laikotarpiu. Jos gali išprovokuoti alergines reakcijas, sukelti astmą, apsigimimus, pavyzdžiui: muskuso junginiai - medžiagos galinčios organizme turėti įtakos hormonų veiklai, gebančios kauptis motinos piene (Mellowship, 2001). Kvapiųjų medžiagų gamybai yra naudojami ftalatai. Itin aukštos ftalatų grupės medžiagų koncentracijos yra nustatomos kvėpaluose (Just et al., 2010). Ftalatai imituoja estrogenų veiklą, pasižymti antiandrogeniniu veikimu, gali išprovokuoti genų mutacijas, kaupiasi organizme, yra neurotoksiški, kancerogeniški (Braun ir kt., 2012; Naveed, 2014). Kai kurie autoriai teigia, kad kosmetikos gaminių su ftalatais vartojimas nėštumo metu gali sukelti vaisiaus augimo ir vystymosi sutrikimus, taip pat priešlaikinį gimdymą (Braun ir kt., 2012; Mellowship, 2001). Dideli ftalatų kiekiai gali lemti mažo svorio kūdikio gimimą ir kai kuriuos vystymosi sutrikimus (Ashley ir kt., 2015; Braun ir kt., 2012; Crinnion, 2010). Ftalatai ir jų metabolitai nėščios moters organizme mažina tirodinių hormonų lygį, kas yra potencialiai žalinga vaisiaus vystymuisi (Huang ir kt., 2007). Taigi, moterims nėštumo ir kūdikio žindymo metu rekomenduotina rinktis bekvapius produktus.

Tyrimo dalyviai tarp nerekomenduotinų medžiagų nėščioms ir žindančioms klientėms įvardijo rūgštis. Remiantis moksline literatūra, dažnai kosmetologijoje naudojama salicilo rūgštis (betahidroksi rūgštis) arba vaisių rūgštys (alfahidroksi rūgštys), yra nerekomenduotinos nėštumo bei kūdikio žindymo laikotarpiu dėl padidėjusio odos jautrumo, taip pat, dėl galimybės patekti į kraujotaką (Michaleen ir kt., 2001). Be to, kosmetologai/grožio terapeutai, siekdami išbalinti pigmentines dėmes naudoja priemones, kurių sudėtyje yra hidrochinono rūgštis. Užtepęs ant odos ji gali sukelti alergines reakcijas, dermatitą (Michaleen ir kt., 2001; Naveed, 2014). Jos naudojimas nepatartinas nėštumo bei kūdikio maitinimo metu (Michaleen ir kt., 2001). Kai kurių tyrimų duomenimis, hidrohinonas pasižymi neurotoksiškumu ir kancerogeniškumu (Naveed, 2014).

Retinoidai (vitamino A dariniai ir jo analogai) vartojant vietiškai nėštumo laikotarpiu pasižymi teratogeniniu veikimu, gali sukelti vaisiaus vystymosi sutrikimų (Tzimas ir kt., 2001). Izotretinoinas yra vengtinas nėštumo ir žindymo laikotarpiu, kadangi yra manoma, kad jis gali sukelti apsigimimus (Michaleen ir kt., 2001). Tyrimo dalyviai pasisakiusieji prieš retinoidų naudojimą klienčių nėštumo ir žindymo laikotarpiu yra visiškai teisūs.

Ne visi eteriniai aliejai yra rekomenduojami besilaukiančioms ar krūtimi maitinančioms moterims. Kai kuriuos eterinius aliejus, pasižyminčius aštriu kvapu iš tiesų reikia vengti naudoti nėštumo laikotarpiu: bazilikų, beržų, čiobrelių, jazminaičių, kvapiųjų šalavijų, muskatų, pipirmėčių, rozmarinų, mairūnų (Worwood, 2001). Klientėms pačioms vartoti eterinius aliejus nėštumo metu nėra saugu, kai kurie gali išprovokuoti priešlaikinį gimdymą (Sibbritt ir kt., 2014).

Tačiau tyrimo dalyviai nepaminėjo labai svarbią medžiagų grupę, kuri nėra rekomenduotina nėštumo laikotarpiu – cheminiai UV filtrai. Į apsaugos nuo saulės produktus įeina medžiagos, tokios kaip: paraaminobenzoinė rūgštis, benzofenonas-3, kurios yra labiausiai odą įjautrinančios medžiagos, taip pat kiti paraaminobenzoinės rūgštis derivatai, kaip benzofenonai, cinamatai, galintys sukelti fotoalerginį dermatitą (Kireche ir kt., 2010). Cheminiai filtrai nepatartini nėštumo metu, nes juose esančios biologiškai aktyvios medžiagos gali pereiti į gilesnius odos sluoksnius ir išprovokuoti alergines reakcijas, kauptis organizme, o taip pat – sukelti hormonų disbalansą (Nasa, 2015; Michaleen ir kt., 2001).

Nėščiosioms reikėtų vengti kosmetikos gaminių su surfaktantais, ypač natrio laurilsulfatu, natrio lauretsulfatu, amonio lauretsulfatu. Nustatyta, kad šios medžiagos pasižymi mutageniškumu (Antczak, 2001). Patekusios į akies gleivinę sukelia baltymų pakitimus (Antczak, 2001; Mellowship, 2001). Deja, šitų medžiagų tarp nerekomenduotinų tyrimo dalyviai nepaminėjo.

Be visų kitų straipsnyje minėtų medžiagų, kurių nerekomenduotina nėštumo ir kūdikio žindymo laikotarpiu, ir kurių respondentai nepažymėjo, yra mineraliniai aliejai, esantys daugelyje kosmetikos

gaminių. Jie yra linkę kauptis riebaliniame audinyje (Concin ir kt., 2011; Mellowship, 2001; Michaleen ir kt., 2001). Vartojant produktus su mineraliniais aliejais nėštumo metu, vėliau jie aptinkami motinos piene. Tyrimai su gyvūnais parodė, kad jie ne tik kaupiasi, bet ir pasižymi toksiškumu, sukelia neigiamą organizmo atsaką. Moterims reikėtų vengti vartoti gaminius su mineraliniais aliejais bent jau žindymo laikotarpiu ir jokiū būdu netepti krūtinės srityje (Concin ir kt., 2011).

IŠVADOS

1. Kosmetologai/grožio terapeutai išskyrė rekomenduotinas ir nerekomenduotinas kosmetines priemones ir procedūras klienčių nėštumo bei žindymo laikotarpiu. Tačiau buvo pastebėta neatitikimų su mokslinės literatūros duomenimis. Tai parodė kai kurių specialistų žinių trūkumą šioje srityje.

2. Tyrimo dalyvių nuomonė apie rekomenduotinas ir nerekomenduotinas kosmetines priemones ir procedūras neženkliai išsiskyrė. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendradarbiavimas tarp specialistų nėra aktyvus.

REKOMENDACIJOS

Siekiant saugesnio darbo su nėščiomis ir žندانčiomis moterimis ir pagerinti atliekamų procedūrų kokybę kosmetologijos srities specialistams rekomenduojama bendradarbiauti ir bendrauti tarpusavyje bei konsultuotis su kitais specialistais – šeimos gydytojais, ginekologais, dermatovenerologais bei vaistininkais.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Antczak, S. G. (2001). *Cosmetics unmasked: you family guide to safe cosmetics and allergy – free foileteries*. UK: Thorsons.
- Arlene, A. (2008). *Milady's standart cosmetology*. London.
- Ashley, J. M., Hodgson, A., Sharma, S., & Niskier J. (2015). Pregnant women's navigation of information on everyday household chemicals: phthalates as a case study. *BMC Pregnancy Childbirth*; 15:312.
- Biesterbos J.W., Dudzina T., Delmaar C.J., Bakker M.I., Russel F.G., Goetz N., Scheepers P.T., Roeleveld N. (2013). Usage patterns of personal care products: Important factors for exposure assessment. *Food Chem. Toxicol.*; 55: 8–17.
- Braun, J. M., Just, A. C., Williams, L., Smith K.W., Calafat A. M., & Hauser R. (2014). Personal care product use and urinary phthalate metabolite and paraben concentrations during pregnancy among women from a fertility clinic. *Journal of Exposure Science and Environmental Epidemiology.*; 24: 459-466.
- Braun, J. M., Calafat, M., Coreia, F., Ford, J., Hauser, R., Ye X., Keller, M., Meeker, J., Smith K., Williams, P. L. (2010). Predictors and Variability of Urinary Paraben Concentrations in Men and Women, Including before and during Pregnancy. *Environmental Health Perspectives.*; 120-129.
- Braun, J. M., Sathyanarayana, S., & Hauser, R. (2012). Phthalate Exposure and Children's Health. *Curr Opin Pediatr.*; 25(2): 247-254.
- Concin, N., Hofstetter, G., Plattner, B, Tomovski, C., Fiselier, K., Gerritzen, K., Semsroth, S., Zeimet, A. G., Marth, C., Siegl, H., Gieger, K., Ulmer, H., Concin, H., Grob, K. (2011). Evidence for Cosmetics as a Source of Mineral Oil Contamination in Women. *Journal of Women's Health.*; 20(11): 1713-1719.
- Crinnion, W. J. (2010). Toxic Effects of the Easily Avoidable Phthalates and Parabens. *Altern Med Rev.*; 15(3): 190-196.
- Czajka, M., Sawicki, K., Sikorska, K., Popek, S., Kruszewski, M., Kapka-Skrzypczak L. (2015). Toxicity of titanium dioxide nanoparticles in central nervous system. *Toxicol in Vitro.*; 29(5): 1042-52.
- Deitz, S. (2013). *Skin care practices and clinical protocols*. Cengage learning. UK.

- Ekere, N. R., Ihedioha, J. N., Oparanozie, T. I., Ogbuefi-Chima, F. I., Ayogu, J. (2014). Assesment of some heavy metals in facial cosmetic products. *Journal of chemical and Pharmaceutical Research.*; 6(8): 561-564.
- Gediya, S. K., Mistry, R. B., Patel, U. K., Blessy, M., Jain, H. N. (2015). Herbal plants: Used as a cosmetics. *J. Nat. Prod. Plant Resour.*; 1(1): 24-32.
- Goyal, S., Amar, S. K., Kushwaha, H. N., Singh, J., Srivastav, A. K., Dubey, D., Chopra, D., Ray, R. S. (2014). Toxicological potencial of Parabens – a widely used Preservatyve. *Global Journal of Multidisciplinary Studies.*; 4(1): 77-86.
- Huang, P. C., Kuo, P. L., Guo, Y. L., Liao, P. C., Lee, C. C. (2007). Asociations between urinary phthalate monoesters and thyroid hormones in pregnant women. *Human Reproduction.*; 22 (10): 2715-2722
- Just, A. C., Adibi, J. J., Rundle, A. G., Calafat, A. M., Camann, D. E., Hauser, R., Silva, M. J., Whyatt, R. M. (2010). Urinary and air phthalate concentrations and self-reported use of personal care products among minority pregnant women in New York city. *J Expo Sci Environ Epidemiol.*; (7): 625-633.
- Johansen, J. D. (2003). Fragnance Contact allergy a Clinical Review. *Am j clin Dermatol.*; 4(11): 789-798.
- Kazlauskė, J., Liesienė, J. (2012). Natūralios žaliavos ir bioaktyvūs priedai kosmetikoje. Kaunas: Technologija.
- Kireche, M., Gimenez-Arnau, E., & Lepoittevin, J. P. (2010). Preservatives in cosmetics: reactivity of allergenic formaldehyde-releasers towards amino acids through breadown products other than formaldehyde. *Contact dermatitis.*; 63: 192-202.
- Korgavkar K., Wang F. (2015). Stretch marks during pregnancy: a review of topical prevention. *Br. J. Dermatol.*; 172: 606-615.
- Larsson, K., Bjorklund, K. L., Palm, B., Wenberg, M., Kaj, L., Lindh, CH. (2014). Exposure determinants of phtalates, parabens, bisphenol A and triclosan in Swedish mothers and their children. *Environment International.* P. (73): 323-333.
- Lees, M. (2007). *Skin Care Beyond the Basic*. US: Thomon Delmar Learning.
- Lupo, M. P. (2001). Antioxidants and Vitamins in Cosmetics. *Clinics in Dermatology.*; 19: 467-473.
- Mellowship, D. (2009). *Toxic Beauty: The Hidden Chemicals in Cosmetics and How They Can Harm*. UK: GAIA thinking.
- Michaleen, N., & Michaleen, M. V. (2001). *Milady's skin care and cosmetic ingredients dictionary*. Milady Thomson Learning, US.
- Nasa, P. (2015). Safety margin of cosmetics: a review. *World Journal of Pharmaceutical research.*; 3(5), 1024-1034.
- Naveed, N. (2014). The Perils of Cosmetics. *J Pharm. Sci & Res.*; 6(10): 338-341.
- Normann, L. (2004). *Beauty therapy the foundations*. UK: Thomson.
- Parlett, L. E., Calafat, A. M., Swan, S. H. (2013). Women's exposure to phthalates in relation to use of personal care products. *J Expo Sci Environ Epidemiol.*; 23(2):197-206.
- Pycke B.F., Geer L.A., Dalloul M., Abulafia O., Halden R.U. (2015). Maternal and fetal exposure to parabens in a multiethnic urban U.S. population. *Environ Int.*; 84:193-200.
- Rollerova, E., Tulinska, J., Liskova, A., Kuricova, M., Kovriznych, J., Mlynarcikova, A., Kiss, A., Scsukova, S. (2015). Titanium dioxide nanoparticles: some aspects of toxicity/focus on the development. *Endocr Regul.*; 49(2): 97-112.
- Scott, J., & Harisson, S. (2006). *The oficial guide to SPA therapy*. UK: Cengage learning.
- Sibbritt, D. W., Catling, C. J., Adams, J., Shaw, A. J., Homer, C. S. (2014). The self-prescribed use of aromatherapy oils by pregnant women. *Women Birth.*; 27(1): 41-5.

- Towers, C. V., Terry, P. D., Lewis, D., Howard, B., Chambers, W., Armistead, C., Weitz, B., Porter, S., Borman, C. J., Kennedy, R. C., Chen, J. (2015). Transplacental passage of antimicrobial paraben preservatives. *J Expo Sci Environ Epidemiol.*; 25(6): 604-7.
- Tzimas, G., & Nau, H. (2001). The role of metabolism and toxicokinetics in retinoid teratogenesis. *Curr Pharm Des.*; 7(9): 803-31.
- Worwood, V. A. (2001). *Aromotherapy for the beauty therapist*. UK: Thomson.
- Yarash, D. B. (2008). *The new science of perfect skin*. New York: Breadway Books.
- Yazar, K., Johnsson, S., Lind, M. L., Boman, A., Liden, C. (2010). Preservative and pregnancies in selected consumer-available cosmetics and detergents. *Contact Dermatitis*, 64. John Wiley and Sons A/S; 265-272.
- Žigienė, K. (2008). *Reabilitacijos ir fizioterapijos pagrindai*. Kaunas: Kauno kolegija.
- Левкович, А. В., Мельник, В. С. (2007). *Аппаратная косметология*. Россия.

Summary

The activity of Beautition/Beauty Therapist during clients' pregnancy and breast-feeding

Research background. The article analyzes the safe choice of cosmetic procedures and cosmetics during pregnancy and breast-feeding.

During pregnancy women often face with skin problems such as pigmentation, rashes, telangiectasia and other body changes such as enlarged veins, striae, which occur due to hormone instability during pregnancy. The women who visited cosmetology salons during pregnancy may keep on doing it. However, not all cosmetic procedures are recommended. A cosmetologist/beauty therapist may perform relaxing, not causing discomfort, non-aggressive procedures which do not have harmful effect on fetus. It is not recommended during breast-feeding to carry out heating or cosmetic procedures which have a stimulating effect in breast or armpit area. It is not recommended during pregnancy or breast-feeding period to apply cosmetic substances which get into systematic blood circulation and are susceptible to accumulate in the body, able to permeate a placental barrier and get into mother's milk during lactation period. An adverse effect on infant and mother may have ingredients of cosmetic product ingredients: some preservatives and antimicrobial, fragrant substances, surfactants, UV filters and other substances.

The aim of the study was to analyze the activity of beauticians/beauty therapists during clients' pregnancy and breast-feeding. The studies' problem is based on the problematic issues: what are the safest cosmetic procedures and cosmetics for women during pregnancy and breast-feeding? What are the activities of beauticians/beauty therapists during clients' pregnancy and breast-feeding?

Subjects and methods. Scientific and educational literature systematization and analysis; interview; Qualitative analysis of the content. For data collection is selected individual interview (survey verbal) method. The study participants are given a semi-structured questionnaire, which consists of 3 main questions: What professional experience in serving customers during pregnancy and breast-feeding? What kind of cosmetic treatments and materials recommended during pregnancy and breast-feeding? What kind of cosmetic treatments and materials are not recommended during pregnancy and breast-feeding?

The study surveyed 25 study participants. Study participants were chosen from cosmetologists/beauty therapists who have at least 5 years of work experience in providing beauty services. Also, study participants had to be multidisciplinary, it is carried out facial and body cosmetic treatments as well as face and body treatments using cosmetic devices. The study condition was that study participants would have experience providing beauty services for pregnant and breast-feeding customers. The survey was conducted in the workplace of the study participants. Survey average duration was 45 minutes.

Outcomes of the research. The study showed that during pregnancy cosmetology specialists perform the following treatments in the facial area: basic facial care, facial cleansing procedures, massages and the procedures during which galvanic current and microabrasion are applied. Cosmetology specialists carry out basic facial, ultrasound, iontophoresis, radiofrequency therapy and massages for breast-feeding women in facial area. The treatments which cosmetologists/beauty therapists recommended during pregnancy were massages, depilation and body wrap procedures. For clients during breast-feeding period the cosmetologists/beauty therapists performed depilation, massages and body wrap procedures in body area except breast area.

The study showed that is not recommended to perform hard cosmetic procedures with ultrasound, miostimulation, electroplating, radiofrequency therapy, dermabrasion during pregnancy. Also beauticians/beauty therapist should not perform body wraps, either procedures causing discomfort such as hair removal (eg. wax, sugar paste depilation) and chemical peels for pregnant and breast-feeding women.

For women during pregnancy and breast-feeding period the cosmetologists/beauty therapists apply hyaluronic acid, collagen, vitamin preparations, except retinol, vegetable extracts (azulene, allantoin, aloin), vegetable oils, natural fragrant substances and UV filters.

The study showed that for pregnant and breast-feeding women is important not to choose cosmetics that contain preservatives and antimicrobial substances (parabens, triclosan, phenoxyethanol, formaldehyde), synthetic fragrances, surfactants (especially sodium lauryl sulphate) and chemical UV filters which can get into the mother's blood and/or milk.

Stated conclusions: according to the study results, the reaserch participants identified the recommended and not recommended cosmetic procedures and cosmetics for the clients during pregnancy and breast-feeding period, but it was discovered some inconsistencies with the scientific literature. It showed a lack of knowledge in this area by some professionals. The study participants' opinion about the recommended and not recommended cosmetic procedures and cosmetics for pregnant and breast-feeding clients slightly parted. The results also revealed that there is missing cooperation of beauticians/beauty therapists with specialists from other fields.

After study the following recommendations are presented: for safer work with pregnant and breast-feeding women and seeking to improve the quality of performed procedures it is recommended for cosmetologists/beauty therapists to collaborate and consult with other specialists – family doctors, gynecologists, dermatovenereologists and pharmacists.